

Tomasz Bojanowski

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
ORCID: 0000-0001-8294-0968

**MARTWE PRAWO – KILKA UWAG
W KONTEKŚCIE ART. 12 USTAWY
O PRZEJĘCIU PRZEZ PAŃSTWO DÓBR
MARTWEJ RĘKI****Wprowadzenie**

Sprawowanie wymiaru sprawiedliwości oraz stanowanie prawa na terenie Polski w okresie od 1944 do 1989 r. często odbiegało od cywilizowanych standardów, co wynikało z obowiązywania na ziemiach Rzeczypospolitej ustroju komunistycznego¹. Najwięcej przykładów potwierdzających nakreśloną tezę można doszukać się przede wszystkim w pierwszych latach formowania się ustroju komunistycznej Polski, co wynikało przede wszystkim z oporu społeczeństwa, który był odpowiedzią na „siłowe” budowanie nowego porządku polityczno-prawnego². Warto wskazać, że procesy te zachodziły nie tylko w Polsce, ale także w innych krajach dawnego bloku wschodniego.

¹ Zob. szerzej: A. Rzepliński, *Sądownictwo w PRL*, Warszawa 1990; A. Stawarska-Rippel, *Prawo sądowe Polski Ludowej 1944–1950 a prawo Drugiej Rzeczypospolitej*, Katowice 2006; G. Jakubowski, *Sądownictwo powszechne w Polsce w latach 1944–1950*, Warszawa 2002; P. Kładoczny, *Prawo jako narzędzie represji w Polsce Ludowej (1944–1956)*, Warszawa 2004; Z.A. Ziemia, *Prawo przeciwko społeczeństwu. Polskie prawo karne w latach 1944–1956*, Warszawa 1997; K. Szwagrzyk, *Prawnicy czasu bezprawia. Sędziowie i prokuratorzy wojskowi w Polsce 1944–1956*, Kraków–Wrocław 2005, s. 33–61; E. Romanowska, *Karzące ramię sprawiedliwości ludowej. Prokuratury wojskowe w Polsce w latach 1944–1955*, Warszawa 2012, s. 31–133; J. Żelazko, „Ludowa sprawiedliwość”. *Skazani przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi (1946–1955)*, Łódź 2007, s. 92–125; F. Musiał, *Polityka czy sprawiedliwość? Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie (1946–1955)*, Kraków 2005, s. 23–35; R. Ptaszyński, *Wojskowy Sąd Rejonowy i Wojskowa Prokuratura Rejonowa w Szczecinie w latach 1946–1955*, Szczecin 2010.

² T. Żenczykowski, *Polska Lubelska 1944*, Warszawa 1990, s. 19.

W niniejszym artykule zostanie omówiony jeden z przykładów stosowania instrumentów prawnych w celu budowy nowego ładu polityczno-prawnego w myśl ideologii marksistowskiej, a konkretnie art. 12 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejściu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego³, który obowiązywał na terenie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej od wejścia ustawy w życie, czyli 23 marca 1950 r., aż do 1 stycznia 1970 r., tj. wejścia w życie Kodeksu karnego z 1969 r.⁴ Wśród teoretyków i praktyków próżno szukać odpowiedzi, dlaczego wskazany przepis obowiązywał przez prawie 20 lat, z jakiego powodu został uchylony akurat w 1970 r. poprzez uchwalenie Kodeksu karnego oraz dlaczego nigdy nie został wykorzystany przez prokuraturę i sądy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej⁵.

Z uwagi na wyszczególnione kwestie nakreślony temat zasługuje na szersze omówienie. Co więcej, już na tym etapie warto przytoczyć pełne brzmienie przepisu, który będzie głównym przedmiotem niniejszej analizy z uwagi na pozanormatywny ładunek, który za nim stoi. Mianowicie art. 12 u.d.m.r. stanowił: „Kto udaremnia lub utrudnia wprowadzenie w życie postanowień niniejszej ustawy lub nawołuje do czynów skierowanych przeciw jej wykonaniu albo publicznie pochwała takie czyny – podlega karom, przewidzianym w obowiązujących ustawach za także przestępstwa, skierowane przeciw reformie rolnej”.

W niniejszym opracowaniu najpierw omówione zostanie tło historyczne, cel oraz motywacje ustawodawcy, które przyświecały mu podczas konstruowania tego przepisu. Następnie autor postara się odpowiedzieć na pytanie, czy wskazana przez ustawodawcę potrzeba wprowadzenia przedmiotowej regulacji rzeczywiście istniała i czy *de facto* uzasadnione było jej wprowadzenie. W dalszej kolejności konieczne będzie nakreślenie, czy wskazana regulacja rzeczywiście odpowiadała tej potrzebie w adekwatny sposób, omawiając przy tym kwestie znamion przedmiotowych i podmiotowych. Następnie autor – z uwagi na to, że przepis w praktyce nigdy nie został wykorzystany – ograniczy się do analizy adekwatności ustawowego zagrożenia do abstrakcyjnie ujętej społecznej szkodliwości, wskazując przy tym, że art. 12 u.d.m.r. w istocie jest martwym prawem, ponieważ nigdy nie został zastosowany przez sąd. W podsumowaniu dokonana zostanie ostateczna ocena regulacji oraz przyrównanie jej do prawa stanowionego w dobie pandemii.

³ Ustawa z dnia 20 marca 1950 r. o przejściu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz.U. 1950, nr 9, poz. 87), dalej: u.d.m.r.

⁴ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. 1969, nr 13, poz. 94).

⁵ Ł. Bernaciński, *Perspektywy wprowadzenia modelu asygnaty podatkowej do polskiego systemu finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych*, Warszawa 2021, s. 25–37.

W niniejszym artykule zastosowano metodę dogmatyczną polegającą na egzegezie i interpretacji wybranych przepisów oraz uzupełniająco syntezie doktryny i orzecznictwa. Pomocniczo wykorzystane zostały także metody: aksjologiczna i historyczno-prawna.

Cel i tło historyczne regulacji

Treść wyżej przytoczonego przepisu wiele mówi o jego potencjalnym przeznaczeniu. Niemniej w celu pełnego i właściwego uzasadnienia tej kwestii konieczne jest przywołanie zagadnień natury historycznej, które w tym przypadku mają doniosłe znaczenie⁶.

Rozważania należy zacząć od tego, że od 1944 r. na terenie Polski rozpoczął się proces instalacji władz komunistycznych, który nie przebiegał bezproblemowo⁷. Ludność polska wiedziała, czym jest władza komunistyczna (z doświadczeń wojny polsko-bolszewickiej oraz samego faktu dzielenia wspólnej granicy II Rzeczypospolitej ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich w latach 1922–1939), w związku z tym istniały nikłe szanse, że jej przedstawiciele zostaliby wybrani legalnie w demokratycznych wyborach i mogliby objąć władzę w Polsce. Dlatego musieli się uciec do sfalszowania najpierw referendum w 1946 r., a później wyborów do Sejmu PRL I kadencji w 1947 r.⁸ Skala nadużyć w obydwu przypadkach była ogromna – właśnie w ten sposób zainicjowany został proces legitymizacji władz komunistycznych⁹.

Następnie rozpoczęła się walka z podziemiem niepodległościowym i pokazowe procesy m.in. A.E. Fieldorfa, W. Pileckiego czy też tzw. proces szesnastu¹⁰. Tak zwany wymiar sprawiedliwości (który często w „pokazowych sprawach” sprawowa-

⁶ D. Walencik, *Nieruchomości Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1918–2012. Regulacje prawne – nacjonalizacja – rewindykacja*, Katowice 2013, s. 10–31.

⁷ Ustawa z dnia 21 lipca 1944 r. o utworzeniu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (Dz.U. 1944, nr 1, poz. 1). W praktyce sygnowany przez J. Stalina 20 lipca manifest stanowił, że jedynym legalnym źródłem władzy w Polsce jest Krajowa Rada Narodowa. Wskazano w nim, że Konstytucja kwietniowa z 1935 r. jest „bezprawna” i „faszystowska”. W myśl manifestu KRN powołała PKWN jako tymczasową legalną władzę na terytorium Polski na podstawie Konstytucji marcowej z 1921 r. jako „jedyną obowiązującą konstytucję legalną, uchwaloną prawnie”.

⁸ Zob. szerzej: T. Zenczykowski, *Polska Lubelska...*, s. 10–65.

⁹ Zob. szerzej: G. Górski, *Wokół genezy PRL. Rozważania historyczno-prawne*, Lublin 2004, s. 160; W. Rostocki, *Pięćdziesiąt lat mocy obowiązującej Konstytucji Kwietniowej: ustrój władzy państwowej w ustawie zasadniczej i w praktyce*, Lublin 2002, s. 349; *idem*, *Stosowanie Konstytucji Kwietniowej w okresie drugiej wojny światowej*, Lublin 1988, s. 236.

¹⁰ F. Musiał, *Polityka czy sprawiedliwość...*, s. 315–326. Por. *idem*, *Procesy pokazowe w Polsce 1944–1955*, „Zeszyty Historyczne Stowarzyszenia Żołnierzy Armii Krajowej” 2004, nr 6, s. 52–61.

li sędziowie nieposiadający wymaganych uprawnień¹¹) odegrał istotną rolę w legitymizacji władzy komunistycznej w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej¹².

Niemniej władza komunistyczna nie mogła na tym poprzestać – musiała wyeliminować kolejne źródła oporu, tj. Kościół katolicki oraz właściciele ziemskich. Reforma rolna¹³ wprowadzona po II wojnie światowej miała ustanowić nowy ustrój społeczno-gospodarczy, który byłby istotnym elementem systemu polityczno-prawnego. Co więcej, była w przeważającej mierze wymierzana przeciwko właścicielom ziemskim posiadającym znaczne obszary ziemi. Stali się oni jednym z celów reformy, ponieważ władza komunistyczna uważała ich za naturalne zaplecze antykomunistów¹⁴.

Z kolei w Kościół katolicki była wymierzona już wcześniej wspomniana ustawa z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego¹⁵. W tym miejscu warto przytoczyć preambułę ustawy, która nawiązuje do jej rzekomy cel: „Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej zapowiedział, że o położeniu prawnym nieruchomości ziemskich, należących do Kościoła Katolickiego lub gmin wyznaniowych innych wyznań, orzeknie Sejm Ustawodawczy. W wykonaniu tej zapowiedzi, celem usunięcia pozostałości przywilejów obszarowo-feudalnych w dobrach martwej ręki oraz celem materialnego zabezpieczenia duchowieństwa, stanowi się, co następuje”.

Ustawodawca zaznaczył, że jego celem jest eliminacja przywilejów „obszarowo-feudalnych” należących do Kościoła katolickiego lub gmin wyznaniowych innych wyznań poprzez wspomnianą wyżej regulację, której art. 1 ust. 1 zakładał przejęcie przez państwo nieruchomości związków wyznaniowych z niewielkimi wyłączeniami¹⁶. W czasach II Rzeczypospolitej i po II wojnie światowej Kościół

¹¹ J. Poksiński, *„My sędziowie nie od Boga... [w:] Z dziejów sądownictwa wojskowego PRL. Materiały i dokumenty*, Warszawa 1996, s. 120 i n.

¹² G. Górski, *Wokół genezy...*, s. 10–72.

¹³ Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. 1944, nr 4, poz. 17).

¹⁴ R. Jastrzębski, *Reforma rolna po drugiej wojnie światowej. Ustawodawstwo państwa polskiego*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2018, t. LXX, z. 1, s. 111–146.

¹⁵ M. Winiarczyk-Kossakowska, *Przejęcie przez państwo „dóbr martwej ręki” (w pięćdziesiątą rocznicę)*, „Państwo i Prawo” 2000, z. 12, s. 52–65.

¹⁶ „Art. 1 ust. 1. Wszystkie nieruchomości ziemskie związków wyznaniowych przejmują się na własność Państwa. Ust. 2. Nie podlegają przejęciu kościelne nieruchomości ziemskie, stanowiące gospodarstwa rolne proboszczów (art. 4 ust. 2 i 3), które Państwo poręcza pełniącym te funkcje duchownym, jako podstawę ich zaopatrzenia. Ust. 3. Rada Ministrów może postanowienia ust. 2 rozciągnąć w drodze wyjątku również na gospodarstwa rolne, nie objęte przepisami tego ustępu. Ust. 4. Dochody z przejętych nieruchomości przeznaczone są wyłącznie na cele kościelne i charytatywne zgodnie z postanowieniami niniejszej ustawy. Ust. 5. Minister Rolnictwa i Reform Rolnych ustali szacunek dochodów, o których mowa w ust. 4, według norm Państwowego Funduszu Ziemi”.

katolicki posiadał najwięcej nieruchomości ze wszystkich działających związków wyznaniowych, w związku z tym ustawa była wymierzona przede wszystkim w jego działalność¹⁷. Władze komunistyczne postanowiły osłabić go, pozbawiając nieruchomości, uderzając przy tym w potencjalne zaplecze materialno-finansowe wszelkich ruchów opozycyjnych czy też antykomunistycznych oraz naruszając fundamentalne prawo własności, które nie posiadało należytej ochrony prawnej na gruncie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 1952 r.¹⁸

W tym miejscu należy wskazać, że władze komunistyczne poprawnie rozpoznały zagrożenie – Kościół katolicki był źródłem oporu wobec władz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej¹⁹. Niemniej obawa przed oporem duchownych oraz wiernych przy przejmowaniu majątków była tak wielka, że w u.d.m.r. wprowadzono art. 12 będący przepisem karnym, którego racją obowiązywania było zabezpieczenie prawidłowej realizacji celów tej ustawy.

Pomimo faktu, że przepis (art. 12 u.d.m.r.) nie został nigdy zastosowany przez sąd, był to znak, że władze komunistyczne zamierzają wykorzystać także narzędzia instytucjonalne do walki z przeciwnikami ideologicznymi oraz politycznymi, m.in. Kościołem katolickim²⁰. Należy wspomnieć, że nie był to jedyny prawnie usankcjonowany instrument, który mógł być potencjalnie wykorzystany przez aparat władzy w latach 1944–1989 przeciwko oponentom politycznym, jednak te rozważania nie są przedmiotem tego artykułu²¹.

W tym miejscu należy zastanowić się nad tym, czy potrzeba wprowadzenia regulacji rzeczywiście istniała i uzasadniała jej wprowadzenie oraz czy regulacja odpowiadała tej potrzebie w adekwatny sposób. W zakresie potrzeby wprowadzenia analizowanej regulacji odpowiedzi mogą być dwie. Jeśli ustawodawcy zależało na realizacji wcześniej wspomnianego ładu polityczno-prawnego, to rzeczywiście można wysnuć tezę, że istniała potrzeba wprowadzenia omawianej regulacji i była ona uzasadniona. W realizacji nakreślonej wyżej koncepcji omawiany przepis wydawał się elementem wręcz nieodzownym. Problemy zaczynają się pojawiać w zakresie adekwatności – z uwagi na brak zastosowania omawianego przepisu oraz braku jasno sprecyzowanego zagrożenia ustawowego ciężko jest mówić o adekwatności.

¹⁷ Ł. Bernaciński, *Perspektywy wprowadzenia...*, s. 25–37.

¹⁸ Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwalona przez Sejm Ustawodawczy w dniu 22 lipca 1952 r. (Dz.U. 1952, nr 33, poz. 232).

¹⁹ J. Żaryn, *Państwo –kościół katolicki w Polsce 1956–1989 (wybrane zagadnienia)* [w:] *Polski wiek XX*, t. IV, Warszawa 2010, s. 35–122, https://ngoteka.pl/bitstream/handle/item/294/Pansstwo_Kosciol_katolicki_w_Polsce-JZ.pdf?sequence=5 (11.04.2022).

²⁰ M. Winiarczyk-Kossakowska, *Przejęcie przez państwo...*, s. 52–65.

²¹ Zob. szerzej: R. Gryz, *Państwo a Kościół w Polsce 1945–1956 na przykładzie województwa kieleckiego*, Kraków 1999, s. 14; A. Dudek, *Polityka władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego 1945–1955*, „Wiadomości Historyczne” 1992, nr 5, s. 274.

Niemniej jeśli odstępimy od realiów ideologicznych i odwołamy się do standardów demokratycznego państwa prawnego i jego naczelnych zasad, np. ochrony prawa własności, to nie dostrzeżemy ani potrzeby, ani uzasadnienia przedmiotowej regulacji, która była częścią polskiego porządku prawnego w latach 1950–1970.

Prawnokarna analiza art. 12 u.d.m.r.

Po przeanalizowaniu tła historycznego, celu oraz uzasadnienia ustawy z dnia 20 marca 1950 rok o przejściu przez Państwa dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego można przejść do karnoprawnej analizy wcześniej wspomnianego art. 12 tej ustawy, tj. przepisu karnego, który nigdy nie został zastosowany.

Na wstępie warto zaznaczyć, że wspomniany przepis jest zabiegiem legislacyjnym charakterystycznym dla totalitarnych systemów władzy, który sankcjonuje prawo pozytywne oderwane od korzeni europejskiej kultury prawnej i prawa naturalnego²². Analizowana regulacja wprost nawiązuje do teorii twardego pozytywizmu J. Austina, w myśl której prawem jest rozkaz władzy poparty sankcją, ale tylko taki, który ustanowiony został przez suwerena²³.

Podmiot czynu zabronionego

W art. 12 u.d.m.r. podmiotem czynu zabronionego może być każdy, kto udaremnia lub utrudnia wprowadzenie w życie postanowień tej ustawy, lub nawołuje do czynów skierowanych przeciw jej wykonaniu albo publicznie pochwala takie czyny. Na tej podstawie możemy stwierdzić, że jest to przestępstwo powszechne²⁴. W związku z tym stypizowane zachowanie nie było skierowane tylko wobec duchownych, tj. przedstawicieli Kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych, ale także do wiernych, którzy swoim działaniem mogliby mieć wpływ na realizację ustawy. W związku z tym przepis był wymierzony w Kościół katolicki *sensu largo*, a być może nawet *sensu lagrissimo*, ponieważ mogłoby dojść do takiej sytuacji, gdzie osoba nieidentyfikująca się jako członek Kościoła katolickiego sprzeciwiałaby się wykonaniu ustawy tylko ze względu na to, że godzi ona w fundamentalne prawo własności²⁵.

²² J. Hervada, *Wprowadzenie do prawa naturalnego*, Pampeluna 2011, s. 7–62.

²³ M. Peno, *John Austin o strachu, sankcji i karze*, „Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis” 2017, vol. 6(2), s. 49–64.

²⁴ L. Gardocki, *Pojęcie przestępstwa i podziały przestępstw w polskim prawie karnym*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Polonia” 2013, Sectio G, vol. LX, nr 2, s. 39.

²⁵ M. Bednarek, *Przemiany własności w Polsce. Podstawowe koncepcje i konstrukcje normatywne*, Warszawa 1994, s. 25.

Strona podmiotowa

Znamiona strony podmiotowej odnoszą się do przeżyć wewnętrznych sprawcy, które zachodzą w jego psychice²⁶. Mowa tu więc o emocji, motywacji oraz psychicznym nastawieniu sprawcy do naruszenia dobra prawnego lub narażenia go na niebezpieczeństwo. W tym przypadku na podstawie literalnego brzmienia przepisu nie jest możliwe zdekodowanie, czy przestępstwo można popełnić umyślnie w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym, czy nieumyślnie²⁷.

W tym miejscu można odwołać się do przepisów aktualnie obowiązującego Kodeksu karnego z 1997 r.²⁸, a konkretnie art. 8, który stanowi, że zbrodnię można popełnić tylko umyślnie; występki można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi. Na tej podstawie można stwierdzić, że o przypisaniu umyślności lub nieumyślności mogłoby zdecydować zagrożenie ustawowe. Jeśli czyn byłby zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 3 lata albo karą surowszą, to można byłoby go popełnić tylko umyślnie, jeśli karą łagodniejszą, to możliwe byłoby popełnienie go w sposób nieumyślny.

Rozważania w tej materii utrudnia sama konstrukcja przepisu, a konkretnie fragment stanowiący o karze, który wskazuje, że sprawca „podlega karom przewidzianym w obowiązujących ustawach za także przestępstwa, skierowane przeciw reformie rolnej”. W istocie daje to sądowi szeroką swobodę w wymierzaniu kar, ponieważ w praktyce może on orzec jakąkolwiek karę przewidzianą za przestępstwa wymierzone przeciwko reformie rolnej i tak np. art. 20 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa²⁹ stanowił, że „kto udaremnia lub utrudnia wprowadzenie w życie reformy rolnej lub nawołuje do czynów, skierowanych przeciw jej wykonaniu, albo publicznie pochwała takie czyny, podlega karze więzienia”, a na takiej podstawie nie jest możliwe rozpoznanie zagrożenia ustawowego oraz strony podmiotowej czynu.

Przedmiot ochrony

Przedmiot ochrony to wszelkie dobra i wartości chronione przez prawo karne³⁰, czyli w tym przypadku przez konkretny przepis. Konstrukcja art. 12 u.d.m.r. w tym zakresie także czyni analizę problematyczną. Biorąc pod uwagę literalne brzmienie przepisu, należy wskazać, że przedmiotem ochrony prawnej omawianego przepisu są w istocie wszystkie normy zawarte w tej ustawie, poprzedzające art. 12, a więc na podstawie ówczesznie dominującej socjalistycznej myśli

²⁶ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2013, s. 180–181.

²⁷ A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2011, s. 136–137.

²⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 1997, nr 88, poz. 553).

²⁹ Dekret z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz.U. 1946, nr 30, poz. 192).

³⁰ M. Błaszczak, A. Zientara, *Prawo karne*, Warszawa 2015, s. 45.

teorii i filozofii prawa można uznać, że właściwym przedmiotem ochrony miał być porządek publiczny³¹.

Ubocznym przedmiotem ochrony miał być sam system prawa, w tym konkretnym przypadku jego wycinek, którego zakres obejmuje przedmiotowa ustawa. W związku z tym uprawnione jest stwierdzenie, iż sam przepis miał na celu ochronę socjalistycznego systemu prawa, który pozbawiony był zakotwiczenia w aksjologii, prawie naturalnym, normach moralnych oraz w społeczeństwie. Przez to mógł być legitymizowany jedynie jako twarde prawo pozytywne. Dlatego też potrzebował specjalnego i notorycznie podkreślanego statusu w celu zapewniania posłuchu. Warto również nadmienić, że ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie typu kwalifikowanego tego przestępstwa, co wskazuje na to, że uznał on, że wszelkie dobra prawne, które mogą zostać potencjalnie naruszone lub narażone przez sprawcę poprzez wypełnienie znamion czasownikowych, zasługują na równą ochronę.

Strona przedmiotowa. Znamiona określające czynność sprawczą

Ustawodawca wylicza w przepisie wszystkie zachowania, które stanowią czynność sprawczą, tj.:

- udaremnianie wprowadzenia w życie postanowień niniejszej ustawy,
- utrudnianie wprowadzenia w życie postanowień niniejszej ustawy,
- nawoływanie do czynów skierowanych przeciw wykonywaniu niniejszej ustawy,
- publicznie pochwalanie czynów określonych powyżej.

Wyżej wymieniony opis czynności jest ogólny i może pod niego podpadać wiele zachowań, które mogłyby każdorazowo wypełniać znamiona czasownikowe omawianego przepisu. W związku z tym czynność sprawczą może być zarówno zaniechaniem, jak i działaniem³². Przykładem zaniechania mogłaby być postawa osoby protestującej, która nie zamierza opuścić określonego miejsca mimo nawoływania służb porządkowych, a przykładem działania może być agitacja przeciwko poddaniu się przepisom ustawy.

Należy zastanowić się, czy taki opis czynności sprawczej spełnia reguły dostatecznej określoności przepisu karnego³³. Bez zbędnego zastanowienia można odpowiedzieć, że nie, ale wtedy ustawodawca nie zwracał na ten fakt uwagi. Dziś jesteśmy bogatsi o doświadczenia związane z funkcjonowaniem socjali-

³¹ W. Mąciór, *Negatywny wpływ marksizmu na polską naukę prawa karnego*, „Palestra” 1990, nr 34/8–9(392–393), s. 19–26.

³² A. Marek, *Prawo karne*, s. 111–112.

³³ L. Gardocki, *Zasada nullum crimen sine lege certa we współczesnym polskim prawie karnym* [w:] *Hominum causa omne ius constitutum est. Księga jubileuszowa ku czci Profesora Alicji Grzeškowiak*, red. A. Dębiński, M. Gałązka, R.G. Hałas, K. Wiak, Lublin 2006, s. 71.

stycznego systemu prawa oraz działania organów ochrony prawnej w ramach tego systemu. Niemniej warto dokonać swoistej rekonstrukcji stypizowanych zachowań na podstawie aktualnego orzecznictwa sądów powszechnych i Sądu Najwyższego w celu lepszego zobrazowania czynności sprawczej.

Informację na temat udaremnienia możemy znaleźć w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2007 r.³⁴, w którym wskazano, że zwrot *udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela* wskazuje na użycie czasowników *udaremnnić* i *uszczuplić* w aspekcie dokonanym oraz to, że *udaremnienie* to nic innego jak *uniemożliwienie*³⁵. Dalej orzecznictwo wskazuje, że udaremnienie powinno być całkowite, więc konkretne działanie lub zaniechanie musi doprowadzać do nieosiągnięcia rezultatu przez wykonawcę ustawy, w tym przypadku byłaby to władza wykonawcza oraz podległy jej aparat.

Aspekt utrudniania jest o wiele prostszym zagadnieniem. Można mówić, że jest to niedokonana forma udaremniania, tj. stawanie na drodze wykonawcy ustawy, ale tylko do pewnego momentu, ponieważ to działanie lub zaniechanie nie skutkuje uniemożliwieniem wykonania ustawy przez władzę wykonawczą. Kwestię utrudniania w kontekście prowadzenia procesu karnego szeroko omówił Sąd Najwyższy w wyrok z dnia 5 sierpnia 2009 r.³⁶

W przypadku nawoływania warto przytoczyć wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 1934 r.³⁷ W tym orzeczeniu zostały przedstawione uniwersalne tezy dotyczące nawoływania do popełnienia przestępstwa na podstawie ówczesnie obowiązującego art. 154 Kodeksu karnego Makarewicza³⁸. Sąd wskazał, że „w wypadku art. 154 k.k., każdy z działających w porozumieniu, rozwija według planu przy «nawoływaniu» do przestępstwa czynność rozpowszechniania, która przybiera cechy «publiczności», bądź sama przez się, bądź w związku z działaniem innych. Każdy z działających odpowiada przeto tylko za swe działanie, lecz odpowiada za działanie w wytworzonych działaniem innych znanych mu okolicznościach, sprzyjających w związku przyczynowym jego działaniu, a warunkujących efekt karalny «publicznego» rozpowszechniania”. W kontekście naszych rozważań istotne jest to, że sprawca niejako odpowiada także za działanie podjęte przez inne osoby, które jest mu znane i sprzyja jego działaniu głównemu (przyczynia się do osiągnięcia celu – popełnienia przestępstwa) – z analizy art. 12 u.d.m.r. można wysnuć wniosek, że ustawodawca miał na celu penalizację takiego zachowania jak w przytoczonym orzeczeniu.

³⁴ Wyrok SN z dnia 3 lipca 2007 r., sygn. II KK 336/06, LEX nr 299185.

³⁵ Por. W. Doroszewski, *Słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 1980, s. 814.

³⁶ Wyrok SN z dnia 5 sierpnia 2009 r., sygn. I KK 136/09.

³⁷ Wyrok SN z dnia 13 kwietnia 1934 r., sygn. III K 1299/33.

³⁸ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. 1932, nr 60, poz. 571).

Z kolei w kontekście pochwalania duże znaczenie może mieć uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2002 r.³⁹, w której postanowił on je zdefiniować w kontraście do definicji propagowania i zaznaczył: „Sąd ten zauważył także, że czynność sprawcza – propaguje – jest zakresowo szersza od czynności sprawczej – pochwała a ponadto wyraził ocenę, że jakkolwiek trudno wyobrazić sobie – propagowanie – czegoś bez wyrażenia pozytywnej oceny (pochwalenia) dla propagowanej treści, tym niemniej – jak się wydaje – aprobowanie czegoś, czynności sprawczej – propaguje – nie spełnia”. Na tej podstawie można stwierdzić, że to tylko pozytywny stosunek do danego stanu rzeczy. Pochwała powinna zostać uzewnętrzniona, lecz literalne rozumienie przytoczonej uchwały można traktować dwojako. Z uwagi na działalność sądów w PRL oraz organów ścigania możliwe byłoby, że potencjalny sprawca mógłby w sposób bierny wyrażać pozytywny stosunek do utrudniania wcielania w życie postanowień przedmiotowej ustawy np. poprzez brak reakcji na polecenia służb porządkowych.

Spoleczna szkodliwość czynu. Kara

Rozważania na temat społecznej szkodliwości czynu oraz kary w zarysowanych okolicznościach wydają się nie przedstawiać znaczącej wartości badawczej. Ocena społecznej szkodliwości zachowania stypizowanego w omawianym przepisie, po pierwsze, może być ujęta tylko abstrakcyjnie, a po drugie, jest uzależniona od stosunku aprobaty lub dezaprobaty dla tego przepisu. Z jednej strony można stwierdzić, że społeczna szkodliwość tak nakreślonego znamienia czasownikowego jest znikoma, bo nie godzi w dobra istotne z punktu widzenia demokratycznego państwa prawnego, a z drugiej – że jest znaczna, ponieważ uderza w porządek publiczny i społeczny ustroju socjalistycznego⁴⁰.

Rozważania o karze są bezprzedmiotowe i zostały nakreślone wyżej. Na podstawie dostępnych przepisów i braku zastosowania przepisu przez sądy nie jest możliwa ocena adekwatności ustawowego zagrożenia do abstrakcyjnie i dwojako ujętej społecznej szkodliwości czynu.

Należy wyprowadzić tezę, że analizowany przepis w istocie nie wypełniał standardów zasady *nulla poena sine lege*, ponieważ potencjalna sankcja nie została oznaczona w sposób należyty⁴¹. W tym miejscu warto też dodać, że przepis nie odpowiadał zasadzie dostatecznej określoności znamion – *nullum crimen sine lege certa*⁴² (o czym wspomniano wyżej) oraz odbiegał od standardów zasa-

³⁹ Uchwała SN z dnia 28 marca 2002 r., sygn. I KZP 5/02.

⁴⁰ M. Derlatka, *Spoleczna szkodliwość czynu a definicja przestępstwa*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 6, s. 123–127.

⁴¹ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2021, s. 13–16.

⁴² L. Gardocki, *Zasada nullum...*, s. 71.

dy *nullum crimen sine lege stricta*⁴³, ponieważ wskazywał, że sprawca podlega karom przewidzianym w obowiązujących ustawach za takie przestępstwa skierowane przeciw reformie rolnej. Warto także podkreślić, że dla ustawy włącznie z przepisem karnym przewidziano trzydniowy okres *vacatio legis*, co potwierdza, że powyższe rozważania na temat stanowienia prawa w czasach komunizmu na terenie Polski – prawo doby socjalizmu nie wypełniało standardów państwa prawnego.

Konkluzje

Przechodząc do podsumowania, należy wskazać, że powyższy wywód potwierdził, że art. 12 u.d.m.r. w praktyce był martwym przepisem. Żaden sąd nigdy nie oparł swojego wyroku na omówionym przepisie, a analiza dogmatyczna wykazała, że jego potencjalne zastosowanie nastroczałoby trudności wynikających wprost z teorii prawa karnego oraz praktycznych aspektów funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Powyższe rozważania nie są bezprzedmiotowe. Pomimo faktu, że funkcjonujemy w realiach demokratycznego państwa prawnego, ostatnie sytuacje doprowadziły do uchwalenia przepisów, które miały realizować pewną wizję, a nie posiadały dostatecznego uzasadnienia i właściwego umocowania ustawowego, na co wskazał sąd. Mowa tu przede wszystkim o tzw. ograniczeniach covidowych, które z perspektywy dwóch lat pandemii i całokształtu podejmowanych przez władze decyzji wydają się nieproporcjonalnie i niedostatecznie uzasadnione⁴⁴. Tutaj można zauważyć pewną analogię w zakresie celu oraz uzasadnienia ustawy w stosunku do art. 12 u.d.m.r.

Przez tzw. ustawodawstwo covidowe w istocie dokonano przekazania szerokich uprawnień do ograniczenia podstawowych praw i wolności człowieka w drodze rozporządzenia (regulacji podustawowej)⁴⁵, co jest jawnie sprzeczne z Konstytucją RP⁴⁶ oraz Europejską Konwencją Praw Czł-

⁴³ J. Giezek, N. Kłaczyńska, G. Łabuda, *Kodeks karny: część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 35. Por. też: A. Zoll, *Zasada określoności czynu zabronionego pod groźbą kary w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego* [w:] *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2006.

⁴⁴ Zob. szerzej: K. Dobrzeński, B. Przywora, *Ograniczenia praw i wolności w okresie pandemii COVID-19 na tle porównawczym. Pierwsze doświadczenia*, Warszawa 2021.

⁴⁵ Ustawa z dnia 28 października 2020 r. o zmianie ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. 2020, poz. 2113).

⁴⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483).

wieka⁴⁷. Co więcej, zabieg ten charakteryzował się wysokim stopniem arbitralności. Jednak w tym przypadku sądy wypełniły swoją rolę i wskazały na wadliwość wspomnianego aktu prawnego, w przeważającej mierze odstępując od jego zastosowania.

Niemniej to nie był koniec propozycji zmian legislacyjnych, które miały być odpowiedzią na pandemię. W poselskim projekcie ustawy o szczególnych rozwiązaniach dotyczących ochrony życia i zdrowia obywateli w okresie epidemii COVID-19 forsowano rozwiązania legislacyjne, w myśl których „pracodawca może żądać od podopiecznego podania informacji o posiadaniu negatywnego wyniku testu” oraz że „osoba, która zachoruje, może złożyć wniosek o odszkodowanie za zakażenie się od współpracownika, który się nie zbadał”⁴⁸. Pomimo faktu, że te propozycje legislacyjne nie mają charakteru prawnokarnego, wydaje się, że konieczne jest powtórne wskazanie na ich analogię do art. 12 u.d.m.r. Uchwalenie regulacji zawierającej nakreślone przepisy godziłoby w zasady dobrej regulacji oraz w standardy demokratycznego państwa prawnego, a także byłoby wysoce problematyczną kwestią dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Ponadto pomysłodawcy kompletnie nie uzasadnili, jak wyobrażają sobie realizację przepisu w aktualnych realiach społecznych⁴⁹. Kwestia ta także silnie przypomina sytuację związaną z art. 12 u.d.m.r. W tym miejscu można postawić hipotezę, że gdyby nawet doszło do uchwalenia tej ustawy, to w praktyce byłaby ona niewykonywalna, czyli byłaby martwym prawem.

Z perspektywy czasu wydaje się, że zachowania ustawodawcy, władzy wykonawczej oraz organów administracji publicznej w realiach pandemii powinny być bardziej przemyślane i wyszukane. W celu zapobieżenia pandemii ustawodawca powinien dążyć do zaostrzania odpowiedzialności karnej już stypizowanych przestępstw, np. art. 161 k.k., oraz jak najszerzego wykorzystania ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi⁵⁰, a także wykorzystania dostępnych instytucji prawnych, tj. stanów nadzwyczajnych⁵¹.

⁴⁷ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284).

⁴⁸ Poselski projekt ustawy o szczególnych rozwiązaniach dotyczących ochrony życia i zdrowia obywateli w okresie epidemii COVID-19, druk nr 1981, IX kadencja Sejmu.

⁴⁹ Raport szczepień przeciwko COVID-19, <https://www.gov.pl/web/szczepimysie/raport-szczepien-przeciwko-covid-19> (26.04.2022).

⁵⁰ Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U. 2023, poz. 1284 ze zm.).

⁵¹ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz.U. 2017, poz. 1897); ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz.U. 2017, poz. 1928); ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2022, poz. 2091).

Niemniej naświetlenie zagadnień historyczno-prawnych związanych z art. 12 u.d.m.r. należy uznać za przestrożę dla ustawodawcy, aby ten pod wpływem nastrojów społecznych nie dokonywał zmian legislacyjnych, które mogą nieproporcjonalnie godzić w jądro praw i wolności jednostek, czyli godność. Analizowane przepisy zostały wprowadzone w celu realizacji pewnych idei bądź ideologii, a nie w konkretnym celu, np. usprawnienia życia obywateli lub funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, tworząc niemożliwe do zastosowania – czyli *de facto* martwe – prawo. Wydaje się, że w aktualnych realiach społeczeństwa informacyjnego ustawodawca powinien zachować daleko idącą powściągliwość przy konstruowaniu nowych rozwiązań prawnych.

Bibliografia

- Bednarek M., *Przemiany własności w Polsce. Podstawowe koncepcje i konstrukcje normatywne*, Warszawa 1994.
- Bernaciński Ł., *Perspektywy wprowadzenia modelu asygnaty podatkowej do polskiego systemu finansowania kościołów i innych związków wyznaniowych*, Warszawa 2021.
- Błaszczak M., Zientara A., *Prawo karne*, Warszawa 2015.
- Derlatka M., *Společna škodliwóść czynu a definicja przestępstwa*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 6.
- Dobrzeńiecki K., Przywora B., *Ograniczenia praw i wolności w okresie pandemii COVID-19 na tle porównawczym. Pierwsze doświadczenia*, Warszawa 2021.
- Doroszewski W., *Słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa 1980.
- Dudek A., *Polityka władz komunistycznych wobec Kościoła katolickiego 1945–1955*, „Wiadomości Historyczne” 1992, nr 5.
- Gardocki L., *Pojęcie przestępstwa i podziały przestępstw w polskim prawie karnym*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Polonia” 2013, Sectio G, vol. LX, nr 2.
- Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 2021.
- Gardocki L., *Zasada nullum crimen sine lege certa we współczesnym polskim prawie karnym* [w:] *Hominum causa omne ius constitutum est. Księga jubileuszowa ku czci Profesor Alicji Grześkowiak*, red. A. Dębiński, M. Gałązka, R.G. Hałas, K. Wiak, Lublin 2006.
- Giezek J., Kłaczyńska N., Łabuda G., *Kodeks karny: część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2007.
- Górski G., *Wokół genezy PRL. Rozważania historyczno-prawne*, Lublin 2004.
- Gryz R., *Państwo a Kościół w Polsce 1945–1956 na przykładzie województwa kieleckiego*, Kraków 1999.
- Hervada J., *Wprowadzenie do prawa naturalnego*, Pampeluna 2011.
- Jakubowski G., *Sądownictwo powszechne w Polsce w latach 1944–1950*, Warszawa 2002.
- Jastrzębski R., *Reforma rolna po drugiej wojnie światowej. Ustawodawstwo państwa polskiego*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2018, t. LXX, z. 1.
- Kładoczny P., *Prawo jako narzędzie represji w Polsce Ludowej (1944–1956)*, Warszawa 2004.
- Marek A., *Prawo karne*, Warszawa 2011.
- Mąciór W., *Negatywny wpływ marksizmu na polską naukę prawa karnego*, „Palestra” 1990, nr 34/8–9(392–393).
- Musiak F., *Polityka czy sprawiedliwość? Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie (1946–1955)*, Kraków 2005.

- Musiał F., *Procesy pokazowe w Polsce 1944–1955*, „Zeszyty Historyczne Stowarzyszenia Żołnierzy Armii Krajowej” 2004, nr 6.
- Peno M., *John Austin o strachu, sankcji i karze*, „Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis” 2017, vol. 6(2).
- Poksiński J., *„My sędziowie nie od Boga... [w:] Z dziejów sądownictwa wojskowego PRL. Materiały i dokumenty*, Warszawa 1996.
- Ptaszyński R., *Wojskowy Sąd Rejonowy i Wojskowa Prokuratura Rejonowa w Szczecinie w latach 1946–1955*, Szczecin 2010.
- Romanowska E., *Karzące ramię sprawiedliwości ludowej. Prokuratury wojskowe w Polsce w latach 1944–1955*, Warszawa 2012.
- Rostocki W., *Pięćdziesiąt lat mocy obowiązującej Konstytucji Kwietniowej: ustrój władzy państwowej w ustawie zasadniczej i w praktyce*, Lublin 2002.
- Rostocki W., *Stosowanie Konstytucji Kwietniowej w okresie drugiej wojny światowej*, Lublin 1988.
- Rzepliński A., *Sądownictwo w PRL*, Warszawa 1990.
- Stawarska-Rippel A., *Prawo sądowe Polski Ludowej 1944–1950 a prawo Drugiej Rzeczypospolitej*, Katowice 2006.
- Szwagrzyk K., *Prawnicy czasu bezprawia. Sędziowie i prokuratorzy wojskowi w Polsce 1944–1956*, Kraków–Wrocław 2005.
- Walencik D., *Nieruchomości Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1918–2012. Regulacje prawne – nacjonalizacja – rewindykacja*, Katowice 2013.
- Winiarczyk-Kossakowska M., *Przejęcie przez państwo „dóbr martwej ręki” (w pięćdziesiąt rocznicę)*, „Państwo i Prawo” 2000, z. 12.
- Wróbel W., Zoll A., *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2013.
- Ziemia Z.A., *Prawo przeciwko społeczeństwu. Polskie prawo karne w latach 1944–1956*, Warszawa 1997.
- Zoll A., *Zasada określoności czynu zabronionego pod groźbą kary w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego [w:] Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2006.
- Żaryn J., *Państwo – kościół katolicki w Polsce 1956–1989 (wybrane zagadnienia) [w:] Polski wiek XX*, t. IV, Warszawa 2010, https://ngoteka.pl/bitstream/handle/item/294/Panstwo_Kosciol_kato_licki_w_Polsce-JZ.pdf?sequence=5 (11.04.2022).
- Żelazko J., *„Ludowa sprawiedliwość”. Skazani przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi (1946–1955)*, Łódź 2007.
- Żenczykowski T., *Polska Lubelska 1944*, Warszawa 1990.

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza art. 12 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poroczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego oraz wykazanie, że ten przepis był w praktyce martwym prawem. Autor omawia tło historyczne, cel oraz motywacje ustawodawcy, które przyświecały mu podczas konstruowania tego przepisu. Następnie odpowiada na pytanie, czy wskazana przez ustawodawcę potrzeba wprowadzenia przedmiotowej regulacji rzeczywiście istniała i czy *de facto* uzasadnione było jej wprowadzenie. W dalszej kolejności nakreśla, czy wskazana regulacja rzeczywiście odpowiadała tej potrzebie w adekwatny sposób, omawiając przy tym kwestie znamion przedmiotowych i podmiotowych. Dalej autor z uwagi na to, że przepis w praktyce nigdy nie

został wykorzystany, ogranicza się do analizy adekwatności ustawowego zagrożenia do abstrakcyjnie ujętej społecznej szkodliwości, wskazując przy tym, że art. 12 u.d.m.r. w istocie jest martwym prawem, ponieważ nigdy nie został zastosowany przez sąd. W podsumowaniu dokonuje ostatecznej oceny regulacji oraz przyrównuje ją do prawa stanowionego w dobie pandemii. W niniejszym opracowaniu zastosowano metodę dogmatyczną polegającą na egzegezie i interpretacji wybranych przepisów oraz uzupełniająco syntezie doktryny i orzecznictwa. Pomocniczo wykorzystana została także metody aksjologiczna i historyczno-prawna.

Słowa kluczowe: prawo karne, martwe prawo, Fundusz Kościelny, kara, Polska Rzeczpospolita Ludowa

DEAD LAW – A FEW REMARKS IN THE CONTEXT OF ARTICLE 12 OF THE ACT ON THE ACQUISITION BY THE STATE OF DEAD HAND PROPERTY

Summary

The object of this article is to analyse Art. 12 of the Act of 20 March 1950 on the Acquisition of Dead-Handed Property by the State, Guaranteeing Pastors the Possession of Farms and Establishing the Church Fund, and to show that this provision was in practice a dead law. The author discusses in this paper the historical background, the purpose, and the motivations of the legislator in constructing this provision. Next, the author answers the question whether the need indicated by the legislator for the introduction of the said regulation really existed and whether its introduction was de facto justified. Next, the author outlines whether the indicated regulation really did meet this need in an adequate manner, discussing the subjective and objective features. Then, since the provision has never been used in practice, the author limits himself to an analysis of the adequacy of the statutory threat to the abstractly defined social harm, pointing out that Art. 12 of Acquisition of Dead-Handed Property by the State. in fact is a dead law because it has never been applied by the court. In conclusion, it will make a final assessment of the regulation and compare it to state law in the pandemic era. This thesis employs a dogmatic method consisting of exegesis and interpretation of selected provisions and, complementarily, a synthesis of doctrine and case law. Axiological and historical-legal methods were also used auxiliary.

Keywords: Criminal law, dead law, Church Fund, punishment, People's Republic of Poland